

beiders werden door 'de hoge lonen en gunstige arbeidsvoorwaarden' aangeloekt¹ en na één jaar bezetting waren bij de arbeid aan de Duitse vliegvelden (de PTT legde er de telefoonverbindingen aan²) bijna honderdtwintigduizend Nederlandse werkkrachten ingeschakeld³, waarvan ca. dertigduizend alleen al bij het grote nieuwe vliegveld in de buurt van Venlo.⁴

★

Opgemerkt moet worden dat een aanzienlijk deel van de werkopdrachten bij de vliegvelden spoedig bij figuren terecht kwam die zich, tuk op de flinke winsten, nagenoeg zonder ervaring in het aannemersvak begeven hadden. In de wereld van wat men de bonafide aannemerij noemde, bleven, ook toen dat werk aan de vliegvelden het etiket 'niet verboden' gekregen had, tegen de samenwerking met Duitsers weerstanden bestaan. In augustus trad ir. Doedes af: de verantwoordelijkheid als voorzitter der Federatie was hem te zwaar geworden.

In diezelfde maand deed zich een nieuw probleem voor: de Duitsers maakten aan het federatiebestuur het voorstel kenbaar dat grote Nederlandse aannemers met hun materieel en hun arbeiders civiele projecten in Duitsland zouden gaan uitvoeren. De leden van de Federatie werden in vergadering bijeengeroepen. 'Sommige leden vrezén', zo leest men in de notulen, 'dat deze voorstellen zouden kunnen leiden tot een economische uitholling van ons land . . . Verschillende leden zijn van mening dat de principiële vraag naar de geoorloofdheid van het werken in Duitsland door iedere aannemer zelf beslist moet worden . . . Een der leden beschouwt het eventueel werken in Duitsland als indirecte steun aan de Duitse oorlogvoering.' Men werd het niet eens en besloot advies te vragen aan Hirschfeld.⁵

Hirschfeld had geen bezwaar, mits men voorkwam dat al het hulpmaterieel uit Nederland zou verdwijnen. Eén bestuurslid had Colijn om advies gevraagd: ook deze had geen bezwaren geuit. Terwijl de zaak door ir. Ringers, algemeen gemachtigde voor de wederopbouw, verder voorbereid werd, meldden zich honderdtachtig aannemers-gedagidgen. Van hen werden

¹ B. A. Sijes: *De arbeidsinzet*, p. 80. ² J. G. Visser: *PTT 1940-1945*, p. 59-60. ³ Rapport 'Wirtschaftliche Leistung der besetzten niederländischen Gebiete' (z.d., zomer 1941), p. 3 (*Zast*, A 10). ⁴ M. Kemp: 'Limburg in de oorlogsjaren' in *Limburg 1940-1945*, p. 13. ⁵ Notulen, 29 aug. 1940 (*Rapport collaboratie bouwrijverheid* p. 32-33).